

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 1 Закону України від 20 березня 2023 року № 2983-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань», яким частину п'яту статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» викладено в новій редакції

До Верховного Суду в порядку частини четвертої статті 7 Кодексу адміністративного судочинства України надійшло звернення судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Стародуба О. П. від 12 березня 2024 року у зв'язку з постановленням ухвали Верховного Суду від 11 березня 2024 року у справі № 440/14216/23 про внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності пункту 2 частини першої статті 1 Закону України від 20 березня 2023 року № 2983-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань» (далі – Закон № 2983-IX), яким частину п'яту статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон № 3551-XII) викладено в новій редакції.

Обставини, які зумовили ініціювання звернення до Верховного Суду для вирішення питання про внесення до Конституційного Суду України подання

На розгляді в Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду перебувала зразкова справа за позовом особи до Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області про визнання протиправними дій щодо виплати щорічної разової грошової допомоги до Дня Незалежності України за 2023 рік як особі з інвалідністю внаслідок війни другої групи в меншому розмірі, ніж передбачено статтею 13 Закону № 3551-XII, та зобов'язання здійснити перерахунок і виплату такої допомоги з урахуванням попередньо виплаченої суми. За результатами розгляду цієї справи Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду ухвалив рішення від 05 березня 2024 року та дійшов висновку про те, що пункт 2 частини першої статті 1 Закону № 2983-IX, яким частину п'яту статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції («Щороку до Дня

Незалежності України особам з інвалідністю внаслідок війни виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України»), не підлягає застосуванню під час вирішення цієї справи як такий, що суперечить Конституції України. Тому суд вважав за необхідне застосувати до спірних правовідносин норми Конституції України як норми прямої дії, а також звернувся до Верховного Суду для вирішення питання про внесення до Конституційного Суду України подання щодо конституційності пункту 2 частини першої статті 1 Закону № 2983-IX, яким частину п'яту статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції.

Ключовим мотивом указанного судового рішення є те, що скасування визначення розміру спірної допомоги на рівні закону та делегування повноважень з його визначення Кабінету Міністрів України не може вважатися рівноцінною заміною раніше встановлених пільг у розумінні статті 2 Закону № 3551-XII та свідчить про звуження змісту й обсягу наявних соціальних прав та невідповідність із цих підстав положень Закону № 2983-IX статті 22 Конституції України. Тому колегія суддів, застосувавши положення статті 22 Конституції України як норми прямої дії в сукупності з рішеннями Конституційного Суду України та з урахуванням положень статті 2 Закону № 3551-XII, висувала, що спірну допомогу слід продовжувати виплачувати в розмірі, передбаченому частиною п'ятою статті 13 Закону № 3551-XII до внесення змін Законом № 2983-IX.

Постановою від 12 вересня 2025 року № 15 Пленум Верховного Суду, керуючись статтею 150 Конституції України, статтями 7, 50–52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», постановив звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 1 Закону № 2983-IX, яким частину п'яту статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції.

Щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 1 Закону № 2983-IX, яким частину п'яту статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції

Згідно зі статтею 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України й повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту

конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (стаття 8 Конституції України).

Конституційний Суд України в Рішенні від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004 зазначив, що верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо (абзац другий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

Відповідно до частин першої, другої статті 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.

Статтю 22 Конституції України передбачено, що права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Правовий статус ветеранів війни визначено Законом № 3551-XII, який відповідно до його преамбули також спрямований на забезпечення створення належних умов для життєзабезпечення ветеранів війни та сприяння формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них.

Статтю 1 Закону № 3551-XII визначено основні завдання цього Закону, зокрема він спрямований на захист ветеранів війни шляхом:

- створення належних умов для підтримання здоров'я та активного довголіття;
- організації соціального та інших видів обслуговування, зміцнення матеріально-технічної бази створених для цієї мети закладів і служб та підготовки відповідних спеціалістів;

- виконання цільових програм соціального і правового захисту ветеранів війни;
- надання пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності відповідно до професійної підготовки і з урахуванням стану здоров'я.

Відповідно до статті 2 Закону № 3551-XII законодавство України про статус ветеранів війни та їх соціальні гарантії складається з цього закону та інших актів законодавства України. Права та пільги для ветеранів війни і членів їх сімей, встановлені раніше законодавством України і законодавством колишнього Союзу РСР, не можуть бути скасовані без їх рівноцінної заміни. Нормативні акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які обмежують права і пільги ветеранів війни, передбачені цим Законом, є недійсними.

Згідно зі статтею 4 Закону № 3551-XII ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До ветеранів війни належать учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни.

Частиною першою статті 7 Закону № 3551-XII визначено, що до осіб з інвалідністю внаслідок війни належать, зокрема, особи з числа військовослужбовців діючої армії та флоту, партизанів, підпільників, працівників, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини. Відповідно до пункту 1 частини другої статті 7 до осіб з інвалідністю внаслідок війни належать також особи з інвалідністю з числа військовослужбовців, осіб вільнонайманого складу, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання інших обов'язків військової служби, пов'язаних з перебуванням на фронті в інші періоди, з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, ядерних аварій, ядерних випробувань, з участю у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, іншим ураженням ядерними матеріалами.

Пільги особам з інвалідністю внаслідок війни передбачено статтею 13 Закону № 3551-XII. Зокрема в частині п'ятій статті 13 цього Закону йдеться про виплату особам з інвалідністю внаслідок війни щорічної разової грошової допомоги. Таку грошову допомогу запроваджено з 01 січня 1999 року шляхом унесення змін до Закону № 3551-XII Законом України від 25 грудня 1998 року № 367-XIV «Про внесення змін до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"» (далі – Закон № 367-XIV). Згідно із цими змінами статтю 13 доповнено частиною четвертою такого змісту:

«Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірах: інвалідам I групи – десять мінімальних пенсій за віком; II групи – вісім мінімальних пенсій за віком; III групи – сім мінімальних пенсій за віком».

У подальшому ця норма зазнавала неодноразових змін і була предметом судових розглядів як у судах загальної юрисдикції, так і в Конституційному Суді України.

Саме аналіз змін законодавчого регулювання правовідносин щодо такої пільги та судової практики дає змогу зрозуміти правову природу щорічної разової грошової допомоги до 5 травня як пільги для особливої категорії осіб, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав, у тому числі суті, змісту та обсягу зобов'язань, які взяла на себе держава Україна перед цими особами, запроваджуючи таку допомогу.

Щодо змін, то їх унесено, зокрема, законами про державний бюджет на 2006 і на 2007 роки, якими обмежено розмір грошової допомоги інвалідам війни.

Однак Конституційний Суд України Рішенням від 09 липня 2007 року № 6-рп/2007 визнав статтю 29 розділу IV Закону України від 19 грудня 2006 року № 489-V «Про Державний бюджет України на 2007 рік» такою, що не відповідає Конституції України, оскільки Верховна Рада України не повноважна при прийнятті закону про Державний бюджет України включати до нього положення про внесення змін до чинних законів України, зупиняти дію окремих законів України та/або будь-яким чином змінювати визначене іншими законами України правове регулювання суспільних відносин та не може скасовувати чи змінювати обсяг прав

і обов'язків, пільг, компенсацій і гарантій, передбачених іншими законами України [пункт 5 мотивувальної частини].

Законом України від 28 грудня 2007 року № 107-VI «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» положення статті 13 Закону № 3551-XII щодо грошової допомоги інвалідам війни викладено в такій редакції:

«Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірах, які визначаються Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України».

Однак Конституційний Суд України Рішенням від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 визнав зазначені положення Закону № 107-VI щодо внесення змін до статті 13 Закону № 3551-XII неконституційними з тих мотивів, що внесення до законодавчих актів змін і доповнень та визнання законів такими, що втратили чинність, призвело до фактичного скасування чи звуження змісту і обсягу існуючих прав і свобод людини і громадянина [абзац перший пункту 7 та підпункт 7.1 пункту 7 мотивувальної частини].

Законом України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» розділ VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України доповнено пунктом 26, яким передбачено, що окремі положення низки законів України, в тому числі Закону № 3551-XII, застосовуються в порядку та розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Унаслідок таких змін протягом 2014–2022 років Кабінет Міністрів України приймав постанови, якими визначив фіксовані розміри щорічної разової допомоги до 5 травня, що підлягала виплаті, зокрема інвалідам війни. Ці розміри були меншими за визначені в статті 13 Закону № 3551-XII у редакції Закону № 367-XIV.

Окремі з таких постанов були предметом судового оскарження та рішеннями судів у справах № 640/9677/20 і № 440/4157/21 визнані протиправними й нечинними.

Крім того, розглядаючи справу № 1-6/2018(2791/15), Конституційний Суд України в Рішенні від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018 (справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їхніх сімей) дійшов таких висновків:

«У Законі № 3551 передбачено пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них (стаття 12), особам з інвалідністю внаслідок війни (стаття 13), учасникам війни (стаття 14), особам, на яких поширюється чинність Закону № 3551 (стаття 15), особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною (стаття 16), постраждалим учасникам Революції Гідності (стаття 16-1).

Встановлення пільг ветеранам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону № 3551, є одним із засобів реалізації державою конституційного обов'язку щодо забезпечення соціального захисту осіб, які захищали Батьківщину, її

суверенітет і територіальну цілісність, та членів їхніх сімей. Держава не може в односторонньому порядку відмовитися від зобов'язання щодо соціального захисту осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності. Невиконання державою соціальних зобов'язань щодо ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551, підриває довіру до держави.

Конституційний Суд України вважає, що соціальний захист ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551, спрямований на забезпечення їм достатнього життєвого рівня. Обмеження або скасування пільг для ветеранів війни, осіб, на яких поширюється чинність Закону № 3551, без рівноцінної їх заміни чи компенсації є порушенням зобов'язань держави щодо соціального захисту осіб, які захищали Вітчизну, та членів їхніх сімей. У разі зміни правового регулювання набуті вказаними особами пільги чи інші гарантії соціального захисту повинні бути збережені із забезпеченням можливості їх реалізації. Обмеження або скасування таких пільг, інших гарантій соціального захисту можливе лише у разі запровадження рівноцінних або більш сприятливих умов соціального захисту.

< ... > забезпечення державою соціального захисту осіб, які відповідно до обов'язку, покладеного на них частиною першою статті 65 Конституції України, захищали Вітчизну, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність України, та членів їхніх сімей згідно з частиною п'ятою статті 17 Конституції України в поєднанні з частиною першою цієї статті означає, що надання пільг, інших гарантій соціального захисту ветеранам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону № 3551, не має залежати від матеріального становища їхніх сімей та не повинне обумовлюватися відсутністю фінансових можливостей держави» [пункт 5 та абзац дев'ятий пункту 6 мотивувальної частини].

Рішенням Конституційного Суду України від 27 лютого 2020 року № 3-р/2020 (справа № 1-247/2018(3393/18)) визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення пункту 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України в частині, якою передбачено, що норми й положення статей 12, 13, 14, 15 і 16 Закону № 3551-XII застосовуються в порядку та розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України. В основу мотивувальної частини цього Рішення покладено юридичну позицію Конституційного Суду України, викладену в згаданому Рішенні від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018.

Верховний Суд, розглядаючи зразкову справу № 440/2722/20 і застосовуючи наведені висновки Конституційного Суду України, дійшов висновку, що у зв'язку з прийняттям Конституційним Судом України Рішення від 27 лютого 2020 року в справі № 1-247/2018 (3393/18) та визнанням таким, що не відповідає Конституції, пункту 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, стаття 13 Закону № 3551-XII (пільги особам з інвалідністю внаслідок війни) діяла та мала застосовуватися в редакції Закону № 367-XIV: «Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірах: інвалідам I

групи – десять мінімальних пенсій за віком; II групи – вісім мінімальних пенсій за віком; III групи – сім мінімальних пенсій за віком».

Після запровадження в Україні воєнного стану Конституційний Суд України ухвалив Рішення від 06 квітня 2022 року № 1-р(II)/2022 у справі за конституційною скаргою Поліщука С. О. щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16-3 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» і від 12 жовтня 2022 року № 7-р(II)/2022 у справі за конституційними скаргами Жиденка В. В., Петренка В. О. щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України від 08 липня 2011 року № 3668-VI «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи».

У цих рішеннях Конституційний Суд України також указав на необхідність із боку держави посиленого соціального захисту громадян України, які перебувають на службі в Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої в лютому 2014 року, а також осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності, а також на неможливість обмеження або скасування права на соціальний захист цієї особливості категорії осіб із спеціальним юридичним статусом.

У Рішенні від 06 квітня 2022 року № 1-р(II)/2022 у справі № 3-192/2020(465/20) (справа про посилений соціальний захист військовослужбовців) Конституційний Суд України дійшов таких висновків:

«Підтримання високого рівня обороноздатності є найвищим державним інтересом і однією з найбільш захищених конституційних цінностей України. Захист суверенітету та територіальної цілісності України є "найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу" (частина перша статті 17 Основного Закону України). В умовах воєнного стану держава зобов'язана мобілізувати всі доступні їй ресурси для посилення своєї обороноздатності та відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України. Відтак усебічна підтримка військовослужбовців Збройних Сил України є одним із засобів розширення оборонних можливостей держави» [підпункт 5.2 пункту 5 мотивувальної частини].

Розвиваючи зазначені юридичні позиції, Конституційний Суд України в Рішенні від 12 жовтня 2022 року № 7-р(II)/2022 у справі № 3-102/2021 (231/21, 415/21) (щодо соціальних гарантій для захисників і захисниць України) виснував:

«< ... > зі змісту частин першої, другої, п'ятої статті 17 Конституції України у їх взаємозв'язку з частиною першою статті 46, частиною першою статті 65 Основного Закону України впливає конституційний обов'язок держави надати спеціальний юридичний статус громадянам України, які перебувають на службі

у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, членам їхніх сімей, а також особам, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у лютому 2014 року, із забезпеченням відповідно до цього статусу соціальних гарантій високого рівня.

< ... > встановлений частиною п'ятою статті 17 Основного Закону України обов'язок держави забезпечити соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, поширюється як на громадян України, які безпосередньо перебувають на такій службі, так і на тих, яких звільнено з неї» [абзац шостий підпункту 2.3 пункту 2 та абзац другий підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини].

Таким чином, уже в період дії воєнного стану в Україні Конституційний Суд України у правовідносинах щодо соціального захисту сформував і розвинув юридичну позицію, суть якої полягає в тому, що держава Україна без рівноцінної заміни чи компенсації в односторонньому порядку безвідносно до її фінансових можливостей не може відмовитися від зобов'язання щодо додаткових гарантій соціального захисту осіб, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії Російської Федерації проти України, розпочатої в лютому 2014 року, а також осіб, які виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету й територіальної цілісності.

Розглядаючи справу № 560/8064/22 щодо виплати в період воєнного стану грошової допомоги інвалідам війни, Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду в постанові від 13 червня 2023 року дійшов таких висновків:

«78. Усвідомлюючи та високо цінуючи внесок ветеранів у безпеку й оборону України, захист розвитку й існування її громадянського суспільства, держава покладає на себе зобов'язання забезпечити гідну систему підтримки ветеранів, їхніх сімей та членів сімей загиблих (померлих) захисників України. Державна система підтримки ветеранів повинна бути спрямована на ефективну адаптацію ветеранів до мирного життя після завершення військової служби, максимальне відновлення здоров'я та благополуччя осіб, які під час здійснення обов'язків військової служби постійно перебували у середовищі підвищеного ризику, утвердження всебічної поваги до ветеранів, їхніх сімей та сімей загиблих ветеранів в суспільстві, а також на ефективну реалізацію системи пільг та соціальних гарантій на рівні органів державної влади.

79. Таким чином, держава Україна без рівноцінної заміни чи компенсації безвідносно до її фінансових можливостей не може в односторонньому порядку відмовитись від зобов'язань щодо додаткових гарантій соціального захисту осіб,

на яких поширюється чинність Закону № 3551-XII та які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності, а деякі з яких продовжують боронити країну в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, яка наразі триває».

Узагальнення результатів аналізу нормативних актів та судової практики доводить, що протягом усього часу дії положень статті 13 Закону № 3551-XII, якими передбачено розміри грошової допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни, спостерігалися тенденції до зменшення її розміру шляхом передачі повноважень із визначення її розміру Кабінету Міністрів України. Попри це, унаслідок прийняття Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 і до 14 квітня 2023 року продовжувала діяти частина п'ята статті 13 Закону № 3551-XII, якою було передбачено: «Щорічно до 5 травня інвалідам війни виплачується разова грошова допомога у розмірах: інвалідам I групи – десять мінімальних пенсій за віком; II групи – вісім мінімальних пенсій за віком; III групи – сім мінімальних пенсій за віком».

Отже, з урахуванням законодавчо встановленого розміру мінімальної пенсії станом на початок 2023 року розмір щорічної допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни, зокрема особам з інвалідністю II групи, становив 16 744,00 грн.

15 квітня 2023 року набрав чинності Закон № 2983-IX, яким частину п'яту статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції: «Щороку до Дня Незалежності України особам з інвалідністю внаслідок війни виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України».

Така редакція норми Закону № 3551-XII чинна на сьогодні, але її зміст щодо розміру виплати є спірним.

21 липня 2023 року Кабінет Міністрів України відповідно до частини сьомої статті 20 Бюджетного кодексу України, частини п'ятої статей 12–15, частини першої статті 16 Закону № 3551-XII, частини третьої статей 6–1–6–4 Закону України від 23 березня 2000 року № 1584-III «Про жертви нацистських переслідувань» прийняв постанову № 754 «Деякі питання соціального захисту ветеранів війни та жертв нацистських переслідувань». Цією постановою, серед іншого, затверджено Порядок використання коштів державного бюджету для забезпечення соціального захисту ветеранів війни та жертв нацистських переслідувань і Порядок здійснення у 2023 році разової грошової виплати до Дня Незалежності України, передбаченої законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань» (далі – Порядок № 754).

Відповідно до пункту 3 Порядку № 754 грошова допомога до 24 серпня 2023 року виплачується в такому розмірі:

1) особам з інвалідністю внаслідок війни та колишнім малолітнім (яким на момент ув'язнення не виповнилося 14 років) в'язням концентраційних таборів,

гетто, інших місць примусового тримання, визнаним особами з інвалідністю від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин:

I групи – 3100 гривень;

II групи – 2900 гривень;

III групи – 2700 гривень.

Порівняння зазначених редакцій частини п'ятої статті 13 Закону № 3551-XII та Порядку № 754 демонструє очевидну різницю в розмірах щорічної разової грошової допомоги, при цьому не на користь допомоги, запроваджені Законом № 2983-IX і Порядком № 754, розмір якої значно менший від тієї допомоги, яку отримували особи з інвалідністю внаслідок війни до внесення змін до Закону № 3551-XII.

До прикладу, для особи з інвалідністю внаслідок війни II-ої групи (у контексті обставин зразкової справи № 440/14216/23 така особа була позивачем), унаслідок внесених Законом № 2983-IX змін до частини п'ятої статті 13 Закону № 3551-XII та передачі повноважень із визначення розміру допомоги Кабінету Міністрів України, щорічну разову грошову допомогу в розмірі 16 744,00 грн замінено на щорічну разову грошову допомогу в розмірі 2 900,00 грн.

При цьому, беручи до уваги зміст пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо виплати грошової винагороди ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань», законодавець не пов'язував зменшення розміру допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни із запровадженням воєнного стану, фінансовими можливостями чи іншими винятковими обставинами.

Крім того, преамбула Порядку № 754 не містить покликання, що його прийнято на виконання абзацу третього підпункту 2 пункту 22 Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України у зв'язку із запровадженням воєнного стану.

Натомість, з одного боку, декларувалася мета підняття патріотичного духу, як це зазначено в згадуваній пояснювальній записці, а з другого – Закон № 2983-IX скасував раніше визначені на законодавчому рівні розміри допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни, а уряд установив їх розмір на рівні значно нижчому від того, що раніше був передбачений Законом. Це очевидно не сприяє досягненню мети прийняття цього Закону.

До того ж, за змістом статті 13 Закону № 3551-XII, як до внесення змін Законом № 2983-IX, так і після спірну допомогу визначено законодавцем саме як «грошову», тому розмір такої допомоги є ключовим параметром для її адресатів.

Порівнюючи дві редакції частини п'ятої статті 13 Закону № 3551-XII, з одного боку, видається, що разова щорічна грошова допомога до Дня Незалежності України, що передбачена чинною частиною п'ятою статті 13 Закону № 3551-XII у редакції Закону № 2983-IX, за своєю назвою, тобто суто за формальним критерієм, є новим видом соціального забезпечення. З другого боку, за своїм змістом та ознаками (щорічна системність; разовість; обов'язковість виплати; коло осіб, на яких поширюється) вона є аналогічною разовій грошовій допомозі до 5 травня, що

виплачувалася особам з інвалідністю внаслідок війни до внесення Законом № 2983-IX відповідних змін до частини п'ятої статті 13 Закону № 3551-XII.

Оскільки частина цієї статті «у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України» не є новою у правовому регулюванні питання застосування згаданої пільги для ветеранів війни, то наявні підстави вважати, що разова грошова виплата до Дня Незалежності України є зміненою за умовами та підставами виплати щорічною разовою грошовою допомогою до 5 травня шляхом безпосереднього внесення змін до спеціального Закону № 3551-XII (а не через бюджетне законодавство та надання відповідних повноважень Кабінету Міністрів України з метою подальшого ухвалення ним рішення щодо визначення розмірів соціальних гарантій).

Отже, за своєю природою виплата, передбачена частиною п'ятою статті 13 Закону № 3551-XII, є щорічною разовою грошовою допомогою, а приурочення її виплати до різних дат, зміна порядку її виплати не змінює її природи саме як грошової допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни. Отже, запроваджену Законом № 2983-IX разову грошову виплату до Дня Незалежності України за її правовою природою не слід вважати новим видом соціального забезпечення для осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Водночас зміна розміру допомоги в зазначений спосіб звужує досягнутий високий рівень соціального захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни, тому не може вважатися рівноцінною, як це передбачено статтею 2 Закону № 3551-XII, що суперечить статтям 17 і 22 Конституції України.

Конституційний Суд України в Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування земельними ділянками), роз'яснюючи зміст поняття «звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод», зазначив:

«Згідно зі статтею 22 Конституції України конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга), при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя). Скасування конституційних прав і свобод - це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини - це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідними і загальними. Загально визнаним є правило, згідно з яким сутність змісту основного права в жодному разі не може бути порушена» [абзац четвертий підпункту 5.2 пункту 5 мотивувальної частини].

Також Конституційний Суд України висловлювався щодо питання про делегування законодавчої функції. Так, у Рішенні від 13.12.2019 № 7-р(II)/2019 Суд констатував:

«Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що "права делегування законодавчої функції парламентом іншому органу влади (у даному випадку Кабінету Міністрів України) Основним Законом України не передбачено. Таке делегування порушує вимоги Конституції України, згідно з якими органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України, а органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19 Основного Закону України). До аналогічних висновків Конституційний Суд України дійшов у рішеннях від 9 жовтня 2008 року № 22-рп/2008, від 23 червня 2009 року № 15-рп/2009" (абзац другий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 20 травня 2010 року № 14-рп/2010).

Отже, Конституційний Суд України дійшов висновку, що оспорюване положення Закону порушує конституційні засади поділу державної влади в Україні на законодавчу, виконавчу і судову, призводить до порушення регулювання основ соціального захисту прокурорів, оскільки за його змістом регулювання порядку перерахунку призначеної пенсії працівникам прокуратури має здійснюватися актом Кабінету Міністрів України, а не законом України. Отже, положення частини двадцятої статті 86 Закону суперечить статті 6, пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України» [абзаци дев'ятий і десятий підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини].

Із цього самого питання в Рішенні від 23 грудня 2022 року № 3-р/2022 Конституційний Суд України зазначив:

«Гарантоване статтею 46 Основного Закону України право на соціальний захист ґрунтується на тому, що розміри пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають бути визначені з урахуванням потреб людини, людської гідності та інших конституційних цінностей, а також на тому, що за наявності економічних та інших передумов розміри пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги мають бути своєчасно індексовані та/або перераховані.

Посутній аналіз приписів статей 3, 8, 24, 46, 92 Основного Закону України дає підстави для висновку, що юридичний механізм індексації та перерахунку розмірів пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги є однією з конституційних гарантій дієвості права на соціальний захист. Тому на виконання Конституції України Верховна Рада України має забезпечити розвиток, конкретизацію та деталізацію низки конституційних норм і принципів, визначивши в законах підстави, порядок, умови індексації та перерахунку розмірів пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги для всіх груп пенсіонерів та одержувачів таких виплат та допомоги» [абзаци третій і четвертий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини].

Оцінюючи запроваджені Законом № 2983-IX зміни, можна зробити висновок, що законодавець фактично напямую передав Кабінету Міністрів України абсолютні повноваження визначити порядок виплати спірної допомоги, жодним чином не встановивши на рівні закону базових критеріїв і принципів, матеріальних норм, опираючись на які Кабінет Міністрів України мав би встановлювати такий підзаконний порядок.

З огляду на зазначене також слід звернути увагу на висновки Конституційного Суду України, викладені в Рішенні від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021 у справі № 3-333/2018(4498/18), щодо питання конституційності закону, яким скасовано визначення на законодавчому рівні розмірів мінімальних пенсій та делегування відповідних повноважень Уряду, зокрема:

«Здійснивши порівняльний аналіз частини четвертої статті 54 Закону № 796-XII у редакції Закону № 230/96-ВР та пунктів 11, 12 Порядку, Конституційний Суд України дійшов висновку, що Кабінет Міністрів України визначив істотно менші мінімальні розміри державної пенсії особам, на яких поширюється дія статті 54 Закону № 796-XII, ніж їх було гарантовано на законодавчому рівні частиною четвертою цієї статті Закону № 796-XII у редакції Закону № 230/96-ВР. Водночас приписи статей 3, 16, 50 Конституції України у їх взаємозв'язку зобов'язують державу за будь-яких обставин забезпечити особам з інвалідністю з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та потерпілих від Чорнобильської катастрофи, щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою, посилений соціальний захист, реалізацію їх права на відшкодування завданої шкоди здоров'ю.

Конституційний Суд України виходить із того, що держава може змінювати законодавче регулювання у сфері соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, проте в разі зміни такого регулювання вона не повинна вдаватися до обмежень, що порушують сутність їх індивідуальних прав, а досягнутий рівень соціального захисту має бути збережено.

Проте держава в особі Кабінету Міністрів України визначила у Порядку мінімальні розміри державної пенсії за інвалідністю, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи у розмірах істотно менших, ніж їх було гарантовано Законом № 796-XII у редакції Закону № 230/96-ВР, знівелювавши саму сутність визначених статтями 3, 16, 50 Конституції України прав та гарантій, що фактично є недодержанням державою свого позитивного обов'язку забезпечувати цю категорію осіб гарантованим рівнем соціального захисту» [абзаци восьмий – десятий підпункту 2.4 пункту 2 мотивувальної частини].

Аналіз змісту статті 92 Конституції України доводить, що щорічна разова грошова виплата до Дня Незалежності України особам з інвалідністю внаслідок війни, розмір якої був спірним у справі, яку розглядав Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду, не належить до тих прав, що можуть визначатися виключно законами. Безпосередньо Законом № 2983-IX, яким частину п'яту

статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції, розмір такої допомоги не визначено, а лише делеговано право його визначення Кабінету Міністрів України.

Водночас закріплення розмірів грошової допомоги на законодавчому рівні за своєю юридичною силою та ієрархічною підпорядкованістю нормативно-правових актів є ознакою високого рівня досягнутих соціальних гарантій у цій сфері.

Отже, скасування визначення розміру спірної допомоги на рівні закону та делегування повноважень із його визначення Кабінету Міністрів України також не може вважатися рівноцінною заміною раніше встановлених пільг у розумінні статті 2 Закону № 3551-XII, а також свідчить про звуження змісту й обсягу існуючих соціальних прав та невідповідність із цих підстав положень Закону № 2983-IX статті 22 Конституції України.

Таким чином, зміст наведених норм Конституції України, правові позиції Конституційного Суду України та Верховного Суду, а також особливий правовий статус осіб, які мають право на зазначену пільгу, дає підстави висувати про наявність ознак невідповідності пункту 2 частини першої статті 1 Закону № 2983-IX, яким частину п'яту статті 13 Закону № 3551-XII викладено в новій редакції, стосовно щорічної разової грошової виплати до Дня Незалежності України особам з інвалідністю внаслідок війни в порядку й розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, установлених законом про Державний бюджет України, статтям 17 і 22 Конституції України.

На підставі викладеного та керуючись статтями 150, 152 Конституції України, статтями 7, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 5 частини другої статті 36, пунктом 5 частини другої статті 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»

ПРОСИМО:

1. Відкрити провадження за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 1 Закону України від 20 березня 2023 року № 2983-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань», яким частину п'яту статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» викладено в новій редакції.

2. Перевірити на відповідність статтям 17 і 22 Конституції України пункт 2 частини першої статті 1 Закону України від 20 березня 2023 року № 2983-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань», яким частину п'яту статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» викладено в новій редакції.

Відомості про представників суб'єкта права на конституційне подання:

1) суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Єзеров Альберт Анатолійович (вул. Князів Острозьких, 8, корп. 5, м. Київ, 01029; тел. (044) 501 95 30);

2) перший заступник керівника Апарату Верховного Суду Бабанли Расім Шагінович (вул. Пилипа Орлика, 8, м. Київ, 00011; тел. (044) 591 09 41);

3) начальник управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду Пивовар Юрій Ігорович (вул. Князів Острозьких, 8, корп. 5, м. Київ, 01029; тел. (044) 501 95 30).

Додатки:

1. Копія постанови Пленуму Верховного Суду від 12 вересня 2025 року № 15 «Про звернення до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 1 Закону України від 20 березня 2023 року № 2983-IX "Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань", яким частину п'яту статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" викладено в новій редакції» на 2 с. в 1 прим.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30) (витяг) на 4 с. в 1 прим.

3. Кодекс адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст. 446) (витяг) на 1 с. в 1 прим.

4. Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425) (витяг) на 8 с. в 1 прим.

5. Закон України від 25 грудня 1998 року № 367-XIV «Про внесення змін до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 24, ст. 209) на 2 с. в 1 прим.

6. Закон України від 20 березня 2023 року № 2983-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо разової грошової виплати ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 63, ст.214) на 3 с. в 1 прим.

7. Закон України від 28 грудня 2007 року № 107-VI «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78) (витяг) на 2 с. в 1 прим.

8. Закон України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» (Відомості

Верховної Ради (ВВР), 2015, № 12, ст.76) (витяг) на 2 с. в 1 прим.

9. Закон України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (Голос України, 16.07.2016, № 132-133) (витяг) на 3 с. в 1 прим.

10. Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України» (Голос України, 02.08.2017, № 141) (витяг) на 2 с. в 1 прим.

11. Порядок здійснення у 2023 році разової грошової виплати до Дня Незалежності України, передбаченої законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2023 року № 754 (Офіційний вісник України, 29.08.2023 – 2023 р., № 72, с. 268, стаття 4131, код акта 119652/2023) на 2 с. в 1 прим.

12. Рішення Конституційного Суду України від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) (Голос України, 11.01.2005, № 3) на 17 с. в 1 прим.

13. Рішення Конституційного Суду України від 09 липня 2007 року № 6-рп/2007у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 29, 36, частини другої статті 56, частини другої статті 62, частини першої статті 66, пунктів 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 статті 71, статей 98, 101, 103, 111 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян) (Офіційний вісник України, 27.07.2007 – 2007 р., № 52, с. 138, стаття 2132, код акта 40412/2007) на 11 с. в 1 прим.

14. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1-4, 6-22, 24-100 розділу II Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа щодо предмета та змісту закону про Державний бюджет України) (Офіційний вісник України, 06.06.2008 – 2008 р., № 38, с. 22, стаття 1272, код акта 43177/2008) на 23 с. в 1 прим.

15. Рішення Конституційного Суду України від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їхніх сімей) (Офіційний вісник України, 25.01.2019 – 2019 р., № 7, с. 114, стаття 228, код акта 93102/2019) на 12 с. в 1 прим.

16. Рішення Конституційного Суду України від 27 лютого 2020 року № 3-р/2020 у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України (Офіційний вісник України, 03.04.2020 – 2020 р., № 26, с. 120, стаття 980, код акта 98619/2020) на 6 с. в 1 прим.

17. Рішення Конституційного Суду України від 06 квітня 2022 року № 1-р(II)/2022 у справі за конституційною скаргою Поліщука Сергія Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16-3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (справа про посиленій соціальний захист військовослужбовців) (Офіційний вісник України, 06.05.2022 – 2022 р., № 35, с. 66, стаття 1916, код акта 111111/2022) на 14 с. в 1 прим.

18. Рішення Конституційного Суду України від 12 жовтня 2022 року № 7-р(II)/2022 у справі за конституційними скаргами Жиденка Володимира Вікторовича, Петренка Віктора Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року № 3668-VI (щодо соціальних гарантій для захисників і захисниць України) (Офіційний вісник України, 11.11.2022 – 2022 р., № 87, с. 132, стаття 5419, код акта 114588/2022) на 11 с. в 1 прим.

19. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) (Офіційний вісник України, 14.10.2005 – 2005 р., № 39, с. 95, стаття 2490, код акта 33923/2005) на 16 с. в 1 прим.

20. Рішення Конституційного Суду України від 13 грудня 2019 року № 7-р(II)/2019 у справі за конституційними скаргами Данилюка Степана Івановича та Литвиненка Олексія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини двадцятої статті 86 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII (Офіційний вісник України, 17.01.2020 – 2020 р., № 4, том 2, с. 481, стаття 228, код акта 97583/2020) на 6 с. в 1 прим.

21. Рішення Конституційного Суду України від 23 грудня 2022 року № 3-р/2022у справі за конституційною скаргою Мосюрчака Василя Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) підпункту 1 пункту 2 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну службу» (щодо гарантій соціального захисту державних службовців) від 10 грудня 2015 року № 889-VIII (Офіційний вісник України, 25.01.2023 – 2023 р., № 6, с. 585, стаття 530, код акта 116030/2023) на 14 с. в 1 прим.

22. Рішення Конституційного Суду України від 07 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021 у справі за конституційною скаргою громадянина України Дяченка Олександра Миколайовича та інших громадян України щодо відповідності Конституції України

(конституційності) підпункту 13 пункту 4 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (Офіційний вісник України, 11.05.2021–2021 р., № 36, с. 89, стаття 2159, код акта 104634/2021) на 16 с. в 1 прим.

23. Копія звернення судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Стародуба О. П. від 12 березня 2024 року № 859/0/22-24 на 14 с. в 1 прим.

24. Копія рішення Верховного Суду від 05 березня 2024 року у справі № 440/14216/23 на 8 с. в 1 прим.

25. Копія рішення Верховного Суду від 29 вересня 2020 року у справі № 440/2722/20 на 7 с. в 1 прим.

26. Копія постанови Верховного Суду від 19 жовтня 2022 року у справі № 440/4157/21 на 5 с. в 1 прим.

27. Копія постанови Верховного Суду від 13 червня 2023 року у справі № 560/8064/22 на 11 с. в 1 прим.

28. Копія постанови Верховного Суду від 16 березня 2021 року у справі № 640/9677/20 на 9 с. в 1 прим.

Голова Верховного Суду

Станіслав КРАВЧЕНКО